

Medeniyetin Bekleme Odasında

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Tarık Zafer Tunaya, yazısında İzzet Fuat Paşa'nın 1913 yılında Bir Mağlubun Sözleri adıyla yayımlanan kitabından bir alıntı yapar. Paşa, 'Müesselerimize, mekteplerimize, Batı'da yaşamış vatandaşlarımızı rağmen biz Asyalı ve hayalci kaldık'

der. Niçin Avrupa medeniyetinden uzak kaldığımızın üstünde düşünme zahmetine katlanamadığımızı sorar ve müthiş cümlesini ekler: 'Düzelinceye kadar medeniyetin bekleme odasında kalacağız.' Tunaya, şimdi benim yaptığım gibi bu sözü yazısının ve kitabının adı olarak seçer: Medeniyetin Bekleme Odasında.

Geçenlerde, Avrupa Birliği İşlerinden sorumlu Devlet Bakanı Mesut Yılmaz da Paşa'ya benzer biçimde şu sözü ediyordu: '1963 - 1999 arasında Avrupa'nın dış kapısında bekledik.' (Hürriyet, 9.10.2000) Ve ekliyordu: 'TC, AB'ye tam üyelik statüsü dışında hiçbir şeyi kabul etmeyecektir.'

Tabii, iki yaklaşım arasında biraz fark var. Paşa, hep bir beklemeden söz açıyor. Yılmaz olayların biraz daha piştiğini görüyor, bir eşiğe geldiğimizi anlıyor ve artık tam

üyeliğe alınmamız gerektiğini düşünüyor. Aralarında 90 yıllık zaman farkı bulunan bu iki yaklaşımın birbirine bu kadar benzemesi çarpıcı. Meseleyi insan neresinden tutacağını şaşırtıyor.

Bir kere için içinde kendisine ait deyimle söylemek gerekirse 'erekbilimsel' (teleolojik) bir yan var. Avrupa bizim için, tıpkı 'çağdaş uygarlık düzeyi' gibi saptanmış bir erektir. Bütünüyle bir kurgu ve tasarımdır. Öyle görünüyor ki, mesele somut bir Avrupa ülkesi olmak değildir. Ereksel (erişilmez amaç) olarak tasarlandığı için ne yaparsak yapalım, ne kadar Avrupalı olursak olalım bir türlü kendimizi Avrupalı saymayacağız. Çünkü, Avrupalı olmak ülküsü ve olamamak kompleksi bizim için bir varoluş nedenidir. Avrupalı olduğumuza inandığımız an belki de yok olacağımız endişesine düşeceğiz. Mesele Avrupalı olmak değil ne olduğunu bir türlü yeterince bilmediğimiz Avrupalı olmak ülküsü, düşü ile oylanmak, avunmaktır.

İkinci, daha somut şeyler. Son günlerde, Yılmaz çeşitli açıklamalarda bulunuyor. İsmet Berkan'ın da birçok yazısında işaret ettiği gibi, olayların içine girdikçe ve kurumların Avrupa meselesine bakışını değerlendirdikçe Başbakan Yardımcısı ciddi bir endişe duyuyor. Avrupalı

olamayacağımız, AB'ye kabul edilmeyeceğimiz kaygısına kapılıyor. Bu çok ilginç bir nokta. Çünkü, İzzet Fuat Paşa'dan bu yana gelen süreçte 'Avrupalı olmak' sorunu ilk defa elle tutulur bir hale geldi ve biz galiba ilk defa Avrupalı olmak 'istemediğimizi' fark ediyoruz. Çünkü, Avrupalılaşmak artık AB'ye kabul edilmekle eş anlamlı ve onun da çok somut 'kriterleri' var. Bunlar şimdilerde Kopenhag Kriterleri diye anılıyor ve Türkiye'ye düşen, yasalarında, kurumlarında gerekli düzenlemeleri ve değişiklikleri yaparak o süreci oluşturmak.

Meseleyi öyle soyut kavramlardan kurtarıp daha da katılaşacağı bir noktaya çekelim. İzzet Fuat Paşa'dan bugüne kadar herkesin sorduğu gibi birçok kurumuna sahip olmamıza rağmen neden Avrupalı olamadık sorusunun artık bir yanıtı var: Kopenhag Kriterleri. Biz demokratikleşemediğimiz, demokrasiyi gerçekleştiremediğimiz için Avrupalı olamadık ve AB aslında bizden bunu istiyor.

Şimdi Yılmaz'ı telaşa düşüren de bu. Yılmaz'ın 'tevil'leri onu da kimin istemediğini aşağı yukarı gösteriyor. İkincisi, niçin demokratikleşmek istemediğimiz. Üçüncüsü, gerçekten, Avrupalı olmak istiyor muyuz ve onu algılayışımızdaki değişim. Bence asıl bunları tartışmadan 'Avrupalı olmak' imkânsız!